EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 5. 7. 2019
COM(2019) 322 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Trinásta výročná správa za rok 2018 o vykonávaní pomoci Spoločenstva podľa nariadenia Rady (ES) č. 389/2006 z 27. februára 2006, ktorým sa vytvára nástroj finančnej podpory na stimulovanie hospodárskeho rozvoja komunity cyperských Turkov

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Trinásta výročná správa za rok 2018 o vykonávaní pomoci Spoločenstva podľa nariadenia Rady (ES) č. 389/2006 z 27. februára 2006, ktorým sa vytvára nástroj finančnej podpory na stimulovanie hospodárskeho rozvoja komunity cyperských Turkov

1. ÚVOD

Nariadenie Rady (ES) č. 389/2006[1] (ďalej len „nariadenie o pomoci“) tvorí základ pomoci určenej komunite cyperských Turkov a vyžaduje sa v ňom predkladanie výročných správ Rade a Európskemu parlamentu. Táto správa sa vzťahuje na rok 2018.

2. PLÁNOVANIE POMOCI

Od roku 2006 do konca roku 2018 bolo na operácie podľa nariadenia o pomoci naplánovaných 520 miliónov EUR. V októbri 2018 bola na ročný akčný program na rok 2018 viazaná suma 34,5 milióna EUR[2]. Vo viacročnom finančnom rámci (VFR) na obdobie rokov 2014 – 2020 je stanovená viacročná perspektíva programu tak, aby bolo možné každoročne zabezpečiť stabilné financovanie. Program pomoci je však vo svojej podstate dočasný a zameriava sa na uľahčenie znovuzjednotenia Cypru, pričom v nariadení o pomoci a nariadení Rady č. 1311/2013[3], ktorým sa stanovuje VFR, sa umožňuje jeho preskúmanie, ak dôjde k znovuzjednoteniu.

3. VYKONÁVACIE MECHANIZMY

Program sa realizuje v tých oblastiach Cyperskej republiky, v ktorých vláda Cyperskej republiky nevykonáva účinnú kontrolu a v ktorých je uplatňovanie *acquis* v zmysle protokolu 10 Zmluvy o pristúpení dočasne pozastavené. Pomoc sa vykonáva predovšetkým priamym riadením zo strany Európskej komisie, niektoré projekty však riadi nepriamo Rozvojový program Organizácie Spojených národov (UNDP), Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR), Britská rada alebo organizácia pre spoluprácu Severného Írska so zámorskými krajinami (Northern Ireland Co-operation Overseas – NI-CO).

Komisia pracuje v špecifickom politickom, právnom a diplomatickom kontexte. Pri realizácii programu sú potrebné *ad hoc* úpravy, pri ktorých sa dodržiavajú zásady riadneho finančného hospodárenia. V rámci programov pomoci financovaných zo zdrojov EÚ by za zvyčajných okolností právny rámec pre rozvojovú pomoc tvorili dohody s vládou krajiny, ktorá prijíma pomoc. Takéto dohody však prípade pomoci komunite cyperských Turkov nie je možné uzatvoriť. Riadenie a zmiernenie inherentného rizika je súčasťou povinností Komisie a k prijatým opatreniam patrí intenzívne monitorovanie zmlúv a poskytovanie podpory prijímateľom, revidované platobné podmienky a opatrný prístup k využívaniu bankových záruk. Pomoc zahŕňa významnú sumu grantovej podpory, čo si vyžaduje riadenie náročné na zdroje.

---

1 Ú. v. EÚ L 65, 7.3.2006, s. 5.
2 Rozhodnutie Komisie C(2018) 6695.
3 Ú. v. EÚ L 347, 2.12.2013, s. 884.

S cieľom zabezpečiť úspešné a udržateľné vykonávanie v tomto prostredí sa komunita cyperských Turkov musí po urovnaní v plnom rozsahu zapojiť do prípravy na zavedenie *acquis*.

Programový tím pôsobí prostredníctvom kancelárie na poskytovanie podpory programu EÚ (EUPSO) v severnej časti Nikózie. Zastúpenie Komisie na Cypre takisto usporadúva zasadnutia, semináre a tlačové konferencie a komunikuje s cyperskou verejnosťou vo všetkých častiach ostrova, okrem iného aj o programe pomoci. Okrem toho informačné stredisko Infopoint EÚ, financované v rámci programu pomoci, vykonáva celý rad akcií týkajúcich sa zviditeľňovania a komunikácie, poskytuje informácie o politikách, prioritách a akciách EÚ na podporu komunity cyperských Turkov a propaguje európsku kultúru.

4. VYKONÁVANIE POČAS OBDOBIA VYKAZOVANIA

4.1. Všeobecný prehľad

Komisia naďalej vykonáva nariadenie o pomoci s hlavným cieľom podporiť znovuzjednotenie. Komisia je pripravená upraviť program v dôsledku dohôd dosiahnutých v rámci rokovaní o urovnaní.

Medzi činnosti realizované v roku 2018 patrilo pokračovanie mnohých etablovaných a úspešných projektov, napríklad štipendií EÚ a opatrení na budovanie dôvery na podporu Výboru pre nezvestné osoby a Technického výboru na ochranu kultúrneho dedičstva.

Pomoc poskytnutá hlavným odvetviam hospodárstva v rámci prípravy na urovnanie bola posilnená prostredníctvom projektov na rozvoj súkromného sektora a vidieckych oblastí, ako aj rozvoja ľudských zdrojov. Pokračovalo úsilie zamerané na konkrétne zlepšenia v oblasti eradikácie chorôb zvierat a bezpečnosti potravín.

Pretrvávajú závažné nedostatky, pokiaľ ide o schopnosť prijímateľov účinne vykonávať *acquis* po komplexnom urovnaní, a mnohé právne texty ešte nie sú schválené. Komunita cyperských Turkov však lepšie chápe výzvy spojené s vykonávaním právnych textov zosúladených s normami EÚ.

Podstatnou zložkou programu je aj naďalej grantová podpora. V prípade štipendijného programu Komisia naďalej využívala externé zdroje s cieľom pomôcť tomu, aby sa granty prijímateľom poskytovali včas a účinne.

Okrem toho, služby na podporu vykonávania programov grantov poskytuje od roku 2008 Útvar projektového riadenia zriadený na základe zmluvy o poskytnutí technickej pomoci. Útvar projektového riadenia, ktorý bol v roku 2018 premenovaný na Podporný tím pre granty, naďalej ponúka Komisii cennú pomoc pri zvyšovaní efektívnosti a zabezpečovaní operačného riadenia, vykonávania a monitorovania programov grantov.

Pretrvávajúcim problémom je výstavba kanalizačnej siete v meste Famagusta, pričom Komisia príslušnú zmluvu ukončila v decembri 2013. Spor s bývalým zhotoviteľom bol predložený na rozhodcovské konanie, pretože všetky možnosti urovnania dohodou sa vyčerpali. Súbežne bude v roku 2018 vyhlásená verejná súťaž na súvisiace opravné práce.

Ku koncu roka sa v rámci programu realizovalo spolu 206 zmlúv.

4.2. Pokrok podľa jednotlivých cieľov

Celkovým cieľom programu pomoci je uľahčiť znovuzjednotenie Cypru stimulovaním hospodárskeho rozvoja komunity cyperských Turkov s osobitným dôrazom na hospodársku integráciu ostrova, zlepšenie kontaktov medzi týmito oboma komunitami a s EÚ a na prípravu na *acquis*.

V roku 2018 prebiehali tieto činnosti zamerané na dosiahnutie jednotlivých cieľov nariadenia o pomoci:

4.2.1. Cieľ č. 1: Rozvoj a reštrukturalizácia infraštruktúry

V decembri 2018 bola podpísaná dohoda o príspevku s UNDP na vykonávanie nového nástroja miestnej infraštruktúry. Nástroj je navrhnutý ako transparentný mechanizmus na zefektívnenie prioritných investícií do infraštruktúry v rámci programu pomoci. Dohoda o príspevku sa týka sumy 17,7 milióna EUR počas trojročného obdobia.

Cieľom nástroja je poskytovať podporu na identifikáciu, skríning, vývoj, obstarávanie a fyzickú realizáciu príslušných investícií do miestnej infraštruktúry. Projekty sa budú vyberať prostredníctvom pravidelných výziev na vyjadrenie záujmu adresovaných miestnym príjemcom. Uvedený indikatívny užší zoznam obsahuje projekty pripravené na vykonávanie od začiatku roka 2019:

- projekt revitalizácie rieky Pedieos/Kanlıdere;
- odstavenie starej čistiarne odpadových vôd v Nikózii;
- rozšírenie čistiarne odpadových vôd v mestách Morphou/Güzelyurt a Famagusta;
- vytvorenie zariadenia na kompostovanie zeleného odpadu v Nikózii.

Podrobná štúdia uskutočniteľnosti financovaná z prostriedkov EÚ týkajúca sa revitalizácie rieky Pedieos/Kanlıdere bola dokončená v decembri 2018. Rozsah štúdie zahŕňa výstavbu lineárneho parku pozdĺž približne 5 km rieky pozostávajúceho z protipovodňových opatrení, cyklistických a turistických chodníkov, rekreačných oblastí a zariadení na vzdelávanie o životnom prostredí. Prostredníctvom rozšírenia na sever a juh od demarkačnej línie sa tento projekt určený pre obe komunity zameria na to, aby sa cyperské komunity zblížili prostredníctvom rekreačných aktivít.

V sektore vodného hospodárstva bola v decembri 2018 podpísaná zákazka na uskutočnenie stavebných prác v hodnote 10,9 milióna EUR na výstavbu nikózijskej vetvy severnej kanalizácie v Nikózii. Komisia takisto podpísala súvisiacu zmluvu o poskytovaní služieb stavebného dozoru v hodnote 0,7 milióna EUR. Práce by sa mali začať v druhom štvrťroku 2019 a mali by trvať 33 mesiacov. Projekt bude zahŕňať výstavbu približne 13 km kanalizácie a štyroch čerpacích staníc na prepravu odpadových vôd Nikózie do čistiarne odpadových vôd v štvrti Mia Milia/Haspolat v Nikózii určenej pre obe komunity, ktorá je takisto projektom financovaným EÚ, ktorý bol dokončený v roku 2013. Keďže súčasná kanalizácia, ktorá slúži strednej, severnej a južnej Nikózii, je v súčasnosti v plnej prevádzke, kanalizácia severnej Nikózie umožní pripojenie viacerých mestských oblastí k čistiarni odpadových vôd v súlade so smernicou o čistení komunálnych odpadových vôd.

V decembri 2018 bola podpísaná zákazka na uskutočnenie stavebných prác v hodnote 2,14 milióna EUR a zmluva o poskytovaní služieb v hodnote 0,5 milióna EUR na projekt financovaný EÚ týkajúci sa vybudovania zavlažovacieho systému na opätovné použitie odpadovej vody upravenej v čistiarni odpadových vôd

v mestách Morphou/Güzelyurt. Práce sa začali vo februári 2019 a majú trvať 29 mesiacov. Projekt umožní využitie upravenej odpadovej vody z čistiarne odpadových vôd prostredníctvom výstavby vodnej nádrže a systému rozvodu vody na zavlažovanie. To uľahčí bezpečné opätovné použitie 500 miliónov litrov kvalitnej vody ročne na zavlažovanie miestnych plodín. Prostredníctvom tohto projektu chce Komisia v severnej časti Cypru zvýšiť informovanosť o prínosoch opätovného použitia upravenej odpadovej vody na zavlažovanie v poľnohospodárstve.

Je dokončená štúdia uskutočniteľnosti a koncepčný návrh rozvodného systému na využívanie upravenej odpadovej vody v čistiarni odpadových vôd v štvrti Mia Milia/Haspolat v Nikózii, ktorá slúži obom komunitám. Konečný podrobný návrh a súvisiace súťažné podklady pre tento dôležitý projekt pre obe komunity sú v konečnej fáze schvaľovania, ktoré by malo byť ukončené v druhom štvrťroku 2019.

V roku 2018 sa začala verejná súťaž na potrebné opravné práce na kanalizačných sieťach v meste Famagusta. V apríli 2019 bola podpísaná zákazka na uskutočnenie stavebných prác a súvisiaca zmluva o poskytovaní služieb dozoru.

Začali sa prípravné činnosti pre prvú fázu odstavenia starej čistiarne odpadových vôd v Nikózii. Projekt poskytne zariadenia na predúpravu odpadových vôd pochádzajúcich z potravinárskeho priemyslu a zníži povrch lagún používaných na ďalšie čistenie týchto tokov.

Pomoc v sektore tuhého odpadu pokračovala prostredníctvom rozličných opatrení. Dve zákazky – „Rozšírenie skládky v obci Koutsoventis/Güngör“ a „Zariadenie na odplynenie skládky odpadov“ – podpísané v decembri 2017, sú v záverečných fázach. V septembri 2018 bola prvá časť stavebných prác na rozšírení skládky odovzdaná na použitie komunite cyperských Turkov.

S pomocou expertov Komisie bol v decembri 2018 finalizovaný právny text o odpade z obalov v súlade s normami EÚ a najlepšími postupmi. V rámci pokračujúceho úsilia o udržateľné nakladanie s odpadmi z obalov program pomoci podporuje rozvoj a zakladanie organizácií zodpovednosti výrobcov. Na tento účel sa začali diskusie so subjektom „Green Dot Cyprus“. Okrem toho bola v roku 2018 rozšírená databáza nakladania s pevnými odpadmi dokončená v roku 2017 a založená na Európskom katalógu tuhých odpadov tak, aby zahŕňala odpadové vody. Keďže príjemca databázu úspešne využíva, v súčasných plánoch na rok 2019 sa predpokladá jej ďalšie rozšírenie s cieľom zahrnúť sledovanie odpadu z obalov a riadenie prevádzkových licencií pre organizácie zodpovednosti výrobcov.

V auguste 2018 bola podpisom osvedčenia o predbežnom schválení ukončená inštalácia nového sterilizačného zariadenia na spracovanie nebezpečného zdravotníckeho odpadu, jeho uvedenie do prevádzky a súvisiaca odborná príprava. Tento projekt bol ďalej doplnený projektom technickej kapacity zahŕňajúcim návrh a realizáciu udržateľného systému nakladania so zdravotníckym odpadom. Konečnému príjemcovi bude v roku 2019 aj naďalej poskytovaná ďalšia pomoc s cieľom pomôcť zabezpečiť udržateľnú prevádzku.

Napokon nakladanie s tuhým odpadom sa riešilo aj v rámci programov grantov na podporu občianskej spoločnosti a miestnych komunít. Udelené granty zahŕňajú zriadenie staníc na prekládku tuhého odpadu a ekologické nakladanie s odpadom podľa súdržného plánu integrovaného nakladania s tuhým odpadom, ktorý vypracovala EÚ. Projekty napredujú a mali by byť dokončené v decembri 2020.

V decembri 2018 boli zverejnené súťažné podklady na dodávku laboratórneho zariadenia a prístrojov na analýzu ovzdušia, paliva a vody. Očakáva sa, že zmluva bude podpísaná v treťom štvrťroku 2019. Zariadenie dodané v rámci tejto zmluvy umožní analýzu a monitorovanie kvality s cieľom dosiahnuť súlad so smernicami EÚ.

V rámci rozpočtu programu pomoci na rok 2018 bol schválený aj projekt na „Dodávku zariadenia na monitorovanie kvality ovzdušia“ a boli vypracované technické špecifikácie, pričom sa verejná súťaž očakáva v polovici roku 2019. Zariadenie zlepší existujúcu sieť monitorovania kvality ovzdušia vytvorenú v rokoch 2009 – 2010 s využitím finančných prostriedkov EÚ.

V novembri 2018 bola podpísaná rámcová zmluva o technickej pomoci na realizáciu programu energetickej efektívnosti v školách. Zmluva umožní posúdenie situácie v oblasti energetickej efektívnosti v 10 pilotných školách. Výsledkom bude štúdia uskutočniteľnosti, v ktorej sa uvedú potenciálne opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti v existujúcich budovách. Cieľom zmluvy je aj zvýšiť informovanosť o energetickej efektívnosti v školách.

V súčasnosti sa pripravuje projekt na „Dodávku zariadenia reakcie na núdzové situácie na prevenciu znečisťovania vôd“ schválený v rámci rozpočtu programu pomoci na rok 2018, pričom sa pripravuje súťažná dokumentácia. Očakáva sa, že táto verejná súťaž sa začne v polovici roku 2019.

4.2.2. Cieľ č. 2: Podpora sociálneho a hospodárskeho rozvoja

V septembri 2018 bol dokončený projekt „Technická pomoc súkromnému sektoru“, ktorý sa začal v novembri 2015. S cieľom zabezpečiť udržateľnosť tohto opatrenia sa na činnosti tohto projektu v oblasti inovácií a podnikania nadviaže prostredníctvom dohody o príspevku s organizáciou pre spoluprácu Severného Írska so zámorskými krajinami (NI-CO) podpísanej v decembri 2018. Projekt „Inovačné podnikanie a dialóg“ s trvaním troch rokov má celkový rozpočet 3 milióny EUR. Toto opatrenie je reakciou na potrebu väčšieho spoločného priestoru na Cypre, ktorý by umožnil väčšiu interakciu, výmenu skúseností a názorov, účinné partnerstvá a výskum. Cieľom opatrenia je otvoriť fyzické a virtuálne priestory pre inovátorov, podnikateľov a výskumníkov, komunitný dialóg a výmenu poznatkov.

V apríli 2018 bola spustená výzva na predkladanie návrhov „Konkurencieschopné podniky, klastre a organizácie na podporu podnikania“ s rozpočtom 5 miliónov EUR. Očakáva sa, že jednotlivé zmluvy o grante budú podpísané v druhom štvrťroku 2019. V septembri 2018 bola podpísaná rámcová zmluva na vypracovanie technických špecifikácií IT systému na podporu miestnych orgánov pri vykonávaní systému dohľadu nad trhom.

Okrem toho pokračovala dohoda o príspevku s bankou EBOR, ktorá je zameraná na dva základné prvky potrebné na posilnenie konkurenčného postavenia miestnych MSP – prístup k financovaniu a poradenstvo pre podnikateľov. Do decembra 2018 bolo schválených, realizovaných alebo ukončených 53 poradenských projektov.

V oblasti rozvoja vidieka Komisia v decembri 2018 podpísala novú zmluvu na poskytovanie technickej pomoci prostredníctvom poradenských služieb pre poľnohospodárske podniky. Zmluva bude trvať 30 mesiacov. Komisia takisto vyhlásila výzvu na predkladanie návrhov (rozvoj vidieka IV) s rozpočtom 5 miliónov EUR (polovica na chov zvierat a polovica na plodiny). Očakáva sa, že jednotlivé zmluvy budú podpísané vo štvrtom štvrťroku 2019.

V roku 2018 technická pomoc EÚ ďalej zlepšovala kapacity veterinárnych špecialistov na prevenciu, kontrolu a eradikáciu chorôb zvierat. V dôsledku toho bol veterinárnym špecialistom umožnený návrh a vykonávanie programov dohľadu nad chorobami, kontroly a eradikácie chorôb v súlade s požiadavkami EÚ. Posilnili sa aj kapacity na včasné odhaľovanie a elimináciu objavujúcich sa chorôb zvierat (ako je slintačka a krívačka, infekcia vírusom nodulárnej dermatitídy, mor malých prežúvavcov a ovčie a kozie kiahne). Vypracovali sa plány a postupy pripravenosti na krízové situácie, ktoré prispejú k rýchlej a účinnej eliminácii ohnísk chorôb zvierat.

Nepretržitý odber vzoriek a testovanie zvierat, ktoré je plne financované EÚ a je v súlade s požiadavkami EÚ, viedli k tomu, že približne 40 % chovov oviec, kôz a hovädzieho dobytka bolo vyhlásených za oblasti bez výskytu chorôb zvierat, ako je brucelóza, tuberkulóza hovädzieho dobytka a leukóza.

Vďaka nástroju TAIEX a technickej pomoci sa dokončili právne texty a postupy na zapojenie súkromného sektora (t. j. súkromných veterinárnych lekárov) do vykonávania programov v oblasti chorôb zvierat a iných verejných veterinárnych úloh (napríklad kontroly). To by malo prispieť k zvýšeniu miestnych kapacít na vykonávanie veterinárnych programov a požiadaviek zosúladených s normami EÚ. Okrem toho sa zaviedol systém pravidelnej výmeny informácií a dokumentácie o veterinárnych programoch/činnostiach so zainteresovanými stranami. Cieľom je prispieť k lepšiemu vzájomnému porozumeniu a k rýchlejšiemu zlepšeniu alebo riešeniu problémov medzi veterinárnymi službami a zainteresovanými stranami.

Okrem toho Komisia v roku 2018 podpísala novú zákazku na uskutočnenie stavebných prác v hodnote 2,4 milióna EUR na podporu výstavby systému na likvidáciu živočíšneho odpadu v komunite cyperských Turkov. Cieľom je zlepšiť verejné zdravie, zdravie zvierat a životné prostredie zavedením systému zberu, prepravy a likvidácie materiálov živočíšneho pôvodu, ktoré ľudia nekonzumujú (vedľajšie živočíšne produkty). V rámci zákazky sa bude financovať výstavba centrálneho miesta na zber, skladovanie a spaľovanie vedľajších živočíšnych produktov a šesť satelitných stredísk na ich zber a transfer rozmiestnených po celej severnej časti Cypru.

V sektore vzdelávania pokračovalo v roku 2018 vykonávanie 15 grantových projektov, ktoré boli zadané v roku 2016 v rámci programu grantov „Inovácie a zmeny vo vzdelávaní VI“ s hodnotou 1,5 milióna EUR. Desať z nich bolo dokončených ku koncu roka. Projekty sú zamerané na zlepšenie kapacít vyučovania/učenia sa na školách so zavádzaním programov mimo učebných osnov a programov tzv. mäkkých zručností, ako aj so zriadením vedeckých laboratórií a skleníka pre ekologické poľnohospodárstvo. Na druhej strane, programy celoživotného vzdelávania pomáhajú zlepšiť odborné kapacity architektov a inžinierov a zavádzajú sa kurzy v oblasti podnikania a celoživotnej odbornej prípravy s cieľom zlepšiť zamestnateľnosť mladých ľudí.

V priebehu roka 2018 bolo v rámci programu grantov „Inovácia a zmena vo vzdelávaní VII“ zadaných ďalších desať grantových projektov v hodnote 1,5 milióna EUR. V rámci tohto nového programu sa školské projekty zameriavajú na zlepšenie sociálneho začlenenia a mobility detí so špeciálnymi potrebami, na zlepšenie postupov výučby anglického a gréckeho jazyka pomocou technológie a zavedenie mimoškolských aktivít na zlepšenie životných zručností žiakov základných škôl. Projekty celoživotného vzdelávania pomáhajú zlepšovať podnikateľské zručnosti

mládeže a žien, zlepšujú postupy v oblasti sociálneho podnikania v komunite cyperských Turkov a rozvíjajú programy celoživotného vzdelávania s cieľom zlepšiť zamestnateľnosť mládeže a ľudí so zdravotným postihnutím. Grantové projekty by mali byť dokončené v decembri 2021.

Druhý projekt technickej pomoci „Odborné vzdelávanie, odborná príprava a pracovný trh (VETLAM II)“, ktorý bol spustený v novembri 2015, bol v novembri 2018 ukončený. Projekt pomohol pri revízii a vývoji 41 pracovných noriem pre odborné zručnosti. Okrem toho prispel k rozvoju profesijnej klasifikácie podľa noriem MOP ISCO-08, stratégie odborných škôl a aktívnych opatrení na trhu práce pre tri vybrané znevýhodnené skupiny (mládež, ženy a osoby so zdravotným postihnutím). Boli vypracované aj postupy hodnotenia programov učenia sa na pracovisku a učňovského vzdelávania a vznikla aj miestna skupina hodnotiteľov.

Na účel ďalšej podpory sektora vzdelávania v súlade s prioritami strategického rámca EÚ pre vzdelávanie a odbornú prípravu 2020 bola podpísaná rámcová zmluva. Cieľom technickej pomoci bolo posúdiť súčasnú situáciu v sektore vzdelávania a jeho prepojenie s hospodárstvom, uľahčiť prípravu plánu rozvoja a pomôcť identifikovať potreby, ktoré by sa mohli riešiť budúcou podporou EÚ v oblasti vzdelávania. Podpora bola uzavretá v decembri 2018 a jej výstupy budú použité ako vstup pri príprave budúcej podpory pre sektor vzdelávania.

V nadväznosti na výsledky predchádzajúcej analytickej práce sa uskutočnila doplňujúca hĺbková analýza a technická pomoc v dôležitých oblastiach prostredníctvom druhej etapy programu hospodárskeho monitorovania vedeného Svetovou bankou. Program sa zameral na fiškálnu analýzu, finančne udržateľné orgány verejnej správy, hospodárske dôsledky zjednotenia súvisiace s obchodom, rozvoj súkromného sektora a sociálne začlenenie, ako aj makroekonomické monitorovanie. V súlade s politickými prioritami v rámci programu pomoci bola v roku 2017 uzatvorená dohoda o ďalšom finančnom krytí vo výške 4,8 milióna EUR, aby bolo možné ďalej zapájať Svetovú banku s cieľom budovať na analytickej a poradenskej práci, ktorá sa dosiaľ vykonala, a ďalej poskytovať poradenstvo a cielenú podporu komunite cyperských Turkov do decembra 2020. Program v roku 2018 pokračoval vo svojej činnosti s cielenou podporou rozvoja súkromného sektora, poľnohospodárskeho sektora, sociálneho začlenenia a orgánov miestnej komunity.

4.2.3. Cieľ č. 3: Podpora zmierenia, opatrenia na budovanie dôvery a podpora občianskej spoločnosti

Výbor pre nezvestné osoby, ktorý je podporovaný v rámci programu pomoci prostredníctvom modelu nepriameho riadenia s UNDP, naďalej pokračoval vo vykonávaní činností v teréne a laboratórnych činností. Z 2 002 nezvestných osôb Výbor pre nezvestné osoby do konca roku 2018 exhumoval 1 202 súborov pozostatkov; 927 z nich bolo geneticky identifikovaných a vrátených rodinám.

V decembri 2018 bola predĺžená dohoda o príspevku s UNDP s cieľom poskytnúť finančné prostriedky na činnosť Výboru pre nezvestné osoby aj na rok 2019, a to vo výške 3 miliónov EUR. Celkovo počas obdobia 2006 – 2019 EÚ prispela sumou 25,5 milióna EUR, čo predstavuje 75 % celkových finančných prostriedkov poskytnutých výboru za 13 rokov.

S postupujúcim časom je čoraz ťažšie získať presné informácie na určenie polohy pohrebných lokalít. Ide o kľúčovú výzvu, ktorú treba v súčasnosti riešiť obnoveným úsilím v skúmaní občianskych a vojenských archívov na Cypre a v zahraničí, ako aj

výraznejším používaním IT nástrojov s cieľom zjednodušiť fázy vyšetrovania, výkopov a exhumácie.

Na základe osobitnej žiadosti Výboru pre nezvestné osoby bolo z rozpočtu programu pomoci na rok 2017 poskytnuté dodatočné navýšenie bežných ročných finančných prostriedkov o 0,4 milióna EUR. Pokrýva zvýšené náklady na testovanie DNA a zvýšené náklady na odškodnenie a opravu ciest a súkromných nehnuteľností postihnutých vykopávkami. Okrem toho sa z navýšenia financuje aj štúdia uskutočniteľnosti týkajúca sa skládky v obci Dikomo/Dikmen.

Na konci roka 2017 viedlo dvojročné vyšetrovanie k informáciám o premiestnení ľudských pozostatkov z obce Askeia na skládku v obci Dikomo/Dikmen, k čomu údajne došlo v rokoch 1995 až 1996. EÚ financovala v rokoch 2009 až 2012 projekt rekultivácie tejto skládky, lebo uvedené informácie nemala k dispozícii. V januári 2018 Komisia zaslala Výboru pre nezvestné osoby technické špecifikácie a výkresy stavebných prác vykonaných v rámci projektu EÚ. Vo februári 2018 Výbor pre nezvestné osoby požiadal o financovanie štúdie uskutočniteľnosti s cieľom posúdiť možnosť vykopávok na skládke s príslušným bezpečnostným opatrením s cieľom minimalizovať sanitárne riziká vykopávok, ako aj odhadnúť náklady na takéto vykopávky a následnú možnú rekultiváciu lokality. Komisia na túto žiadosť odpovedala kladne a štúdia v súčasnosti prebieha.

Kľúčovým prvkom zmierenia a opatrení na budovanie dôvery podporovaných v rámci programu pomoci zostáva naďalej ochrana kultúrneho dedičstva prostredníctvom Technického výboru pre kultúrne dedičstvo (TCCH) spoločného pre obe komunity. Program kultúrneho dedičstva získal z fondov EÚ spolu 14,7 milióna EUR, ktoré sa používajú na zlepšenie ochrany 75 miest kultúrneho dedičstva na celom ostrove. Patrí medzi ne 58 dokončených stavebných projektov, deväť dokončených návrhov a osem prebiehajúcich projektov. K hlavným úspechom v roku 2018 patrilo dokončenie konzervačných prác na minarete Camii-Kebir a tureckých kúpeľov v meste Pafos, mešite Tuzla v meste Larnaka, na archeologickom nálezisku Agia Triada, a konzervácia archeologického náleziska Agios Filon na polostrove Karpasia/Karpaz. V meste Famagusta boli zrekonštruované kostoly Sv. Márie Arménskej a Sv. Márie Karmelskej spolu s ravelínom/zemskou bránou a kostolom sv. Anny. Podnikajú sa kroky na rozvoj zručností správcov na zabezpečenie primeranej údržby a starostlivosti o obnovené miesta zo strany prijímajúcich komunít.

Komisia v roku 2015 urýchlene zareagovala na iniciatívu dvoch cyperských vedúcich predstaviteľov týkajúcu sa prijatia nových opatrení na budovanie dôvery a opätovne pridelila potrebné finančné prostriedky na otvorenie nových miest prechodu Deryneia a Lefka-Apliki. Nové miesta prechodu sa otvorili 2. novembra 2018.

Podpora občianskej spoločnosti pokračovala aj v roku 2018. Z programu „Občiansky priestor“, t. j. technickej pomoci organizáciám občianskej spoločnosti, sa naďalej budovali kapacity organizácií občianskej spoločnosti, podporovalo sa prostredie umožňujúce rozvoj občianskej spoločnosti a podnecovalo sa vytváranie sietí a spoločné podujatia s cyperskými Grékmi a inými organizáciami občianskej spoločnosti EÚ. Program Občiansky priestor od roku 2015 prostredníctvom mechanizmu „Grow Civic“ (občiansky rast) podporil 49 iniciatív aktívneho občianstva (z toho osem v roku 2018) v oblastiach ako sú mier a zmierenie, mládež, vzdelávanie, zdravie, umenie, ľudské práva alebo životné prostredie. Každé tri

mesiace sa uskutočňovalo stretnutie Fóra občianskej spoločnosti – platformy, na ktorej môžu organizácie občianskej spoločnosti vyjadrovať svoje očakávania a priority. Fórum pôsobilo ako katalyzátor podpory a podporovalo aktívne občianstvo.

V septembri až októbri 2018 sa už tretí raz uskutočnili celý mesiac trvajúce akcie organizácií občianskej spoločnosti pod názvom „Festival otvorených dverí“ s cieľom zvýšiť informovanosť o organizáciách občianskej spoločnosti a zviditeľniť ich, podporovať dobrovoľníctvo medzi ľuďmi všetkých vekových kategórií a podporovať organizácie občianskej spoločnosti založené v Nikózii a organizácie z iných regiónov. Počas festivalu viac ako 60 združení, nadácií, platforiem, iniciatív a aktivistov vrátane 10 organizácií oboch komunít zorganizovalo viac ako 120 aktivít zameraných na stretnutia s verejnosťou a vytváranie sietí s inými organizáciami občianskej spoločnosti. Uskutočnili sa výmenné návštevy medzi organizáciami občianskej spoločnosti oboch komunít sídliacich v mestách Limassol a Famagusta s veľkým záujmom na oboch stranách.

V auguste 2018 sa v Bruseli a Amsterdame uskutočnila študijná návšteva zameraná na boj proti obchodovaniu s ľuďmi za účasti jedného člena z ôsmich rozličných organizácií občianskej spoločnosti. Cieľom študijnej návštevy bolo zlepšiť vedomosti a skúsenosti v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi a poskytnúť účastníkom príležitosti na vytváranie sietí na úrovni EÚ.

Prebiehajúcich 18 zmlúv uzatvorených v rámci programu grantov „Občianska spoločnosť v akcii IV a V“ bolo ukončených v roku 2018, zatiaľ čo v rámci programu „Občianska spoločnosť v akcii VI“ bolo podpísaných osem nových zmlúv. Sú použité na financovanie rôznych činností v oblasti životného prostredia, ľudských práv, umenia a športu s cieľom posilniť kapacity organizácií občianskej spoločnosti, ako aj podporiť občiansku angažovanosť a medzikomunitnú výmenu.

V júni 2018 bola spustená nová výzva na predkladanie návrhov „Spoločne proti obchodovaniu s ľuďmi“ s cieľom podporiť účinnú a koordinovanú reakciu na všetky formy obchodovania s ľuďmi, prevenciu obchodovania s ľuďmi a zlepšenie prístupu obetí k právam.

4.2.4. Cieľ č. 4: Približovanie komunity cyperských Turkov k EÚ

Riadením „Programu štipendií v EÚ“ bola od školského roku 2014 – 2015 poverená Britská rada. Rozpočet dostupný v rámci výzvy na rok 2018/2019 umožnil v školskom roku 2018/2019 financovanie 171 štipendií. Tieto štipendiá podporujú študentov v prvom roku ich vysokoškolského štúdia, absolventov v rámci magisterského alebo doktorandského štúdia a výskumníkov a odborníkov pri ďalšom rozvoji ich jazykových a odborných zručností v členských štátoch EÚ prostredníctvom jazykových kurzov či programov stáží. Štipendijný program umožnil od roku 2007 prístup k štipendiám pre viac ako 1 400 študentov a odborníkov spomedzi cyperských Turkov.

Kontinuita tohto programu sa považuje za veľmi dôležitú a viac úsilia sa bude venovať zameraniu sa na potreby a nedostatky v rámci komunity cyperských Turkov. Britská rada v rámci riadenia štipendijného programu každoročne organizuje deň s názvom Štúdium v Európe s cieľom informovať študentov o možnostiach štúdia v EÚ. V posledných rokoch sa rozvíja sieť absolventov s cieľom zlepšiť kontakty a pracovné vzťahy medzi absolventmi stáží. Britská rada neustále monitoruje strednodobý vplyv, napríklad mieru návratu študentov na Cyprus a úspešnosť pri

hľadaní zamestnania.

Vysoký dopyt po informáciách o EÚ v komunite cyperských Turkov pokračoval v roku 2018. Začiatkom roka 2015 začal fungovať projekt Infopoint EÚ, ktorý je riadený v spolupráci so zastúpením Európskej komisie na Cypre a je financovaný celkovým rozpočtom vo výške 3 miliónov EUR na obdobie 60 mesiacov (s predĺžením zmluvy). Tým sa dosiahla vysoká úroveň viditeľnosti EÚ, jej politík a programu pomoci. Infopoint EÚ doteraz zahŕňal viac ako 25 tém týkajúcich sa EÚ vrátane životného prostredia (vody, energie, recyklácie, biodiverzity), ekologického poľnohospodárstva, ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci, bezpečnosti potravín, dobrých životných podmienok zvierat a zdravia zvierat. Dotkol sa aj takých tém, ako sú ľudské práva, práva osôb so zdravotným postihnutím, práva detí, rodová rovnosť, práva LGBTQ osôb a práva spotrebiteľov.

V roku 2018 Infopoint EÚ zorganizoval 50 podujatí (z toho 34 v Nikózii a 16 mimo Nikózie) vrátane Dňa Európy, Európskeho týždňa proti rasizmu, Európskeho týždňa mládeže a Medzinárodného dňa mládeže, Európskej noci výskumníkov, Dňa boja EÚ proti obchodovaniu s ľuďmi, Týždňa mobility a bezpečnosti cestnej premávky a Európskeho týždňa MSP. Na uvedených podujatiach sa zúčastnilo viac ako 5 144 účastníkov, čo je prejavom zvýšeného záujmu zo strany komunity (4 849 účastníkov na podujatiach v roku 2017 a 4 382 účastníkov na podujatiach v roku 2016). Zvýšil sa počet podujatí so školami s cieľom zabezpečiť širší dosah.

V priebehu roka 2018 bolo distribuovaných 5 151 informačných produktov a 12 bulletinov (od otvorenia strediska Infopoint to bolo spolu 18 835 informačných produktov a 42 bulletinov). V priebehu roka 2018 bolo v miestnych médiách uverejnených 493 novinových článkov a odvysielaných 45 TV spotov (od začiatku projektu to bolo spolu 1 759 článkov a 160 TV spotov). Obľúbenosť týchto aktivít potvrdila návštevnosť stránky „Abbilgi“ na Facebooku (2 982 nových „lajkov“ v roku 2018, čo znamená celkový počet 13 998 „lajkov“ od vytvorenia stránky). Do konca roku 2018 bolo na tejto stránke na Facebooku uverejnených 291 829 príspevkov.

Infopoint EÚ podporil aj propagáciu všetkých výziev na predkladanie návrhov a ostatných projektov a podujatí financovaných z programu pomoci prostredníctvom príspevkov/pripomienok na Facebooku, plagátov vo výkladoch predajní a poskytnutím svojho verejného priestoru pre slávnostné otvorenia podujatí a projektov. Nadviazal strategické partnerstvo s inými projektmi financovanými EÚ a projektmi technickej pomoci, ako aj s príslušnými útvarmi a organizáciami občianskej spoločnosti.

4.2.5. Ciele č. 5 a 6: Príprava komunity cyperských Turkov na zavedenie a vykonávanie acquis

Nástroj Komisie pre technickú pomoc a výmenu informácií („TAIEX“) sa používa na vykonávanie cieľov 5 a 6 nariadenia o pomoci a pomáha pripravovať komunitu cyperských Turkov na vykonávanie *acquis*, ktorého pozastavenie bude po nadobudnutí účinnosti komplexného riešenia cyperskej otázky odvolané.

Pomoc pokračovala v roku 2018 v 17 hlavných oblastiach alebo tzv. sektoroch *acquis*. V roku 2018 sa uskutočnilo spolu 207 podujatí. Akcie nástroja TAIEX zahŕňali okrem iného misie odborníkov, semináre a študijné návštevy. Zainteresované strany z komunity cyperských Turkov preukázali výrazne vyššiu

informovanosť o požiadavkách *acquis* vo väčšine aktívnych sektorov v rámci nástroja TAIEX.

Naďalej pokračovala podpora obchodu cez demarkačnú líniu (nariadenie č. 866/2004). Nezávislí experti sa v roku 2018 zúčastnili na pravidelných fytosanitárnych inšpekciách zemiakov a citrusových produktov, odobrali vzorky medu na analýzu a vypracovali aktualizovaný zoznam plavidiel, s ktorých úlovkami je možné obchodovať aj cez demarkačnú líniu.

4.3. Finančné plnenie (zmluvy a platby)

4.3.1. Uzatváranie zmlúv

Komisia v roku 2018 podpísala právne záväzky vo výške 56,2 milióna EUR, čo znamená, že značná suma akumulovaných finančných prostriedkov, ktoré zostali v rámci programu pomoci neviazané, sa dostala pod kontrolu Komisie.

4.3.2. Platby

Platby v roku 2018 dosiahli 26,3 milióna EUR (v roku 2017 dosiahli 17,2 milióna EUR).

4.4. Dohľad

Komisia má priamu zodpovednosť za realizáciu väčšiny projektov (priame riadenie). Miera monitorovania zo strany zamestnancov Komisie je veľmi vysoká, zahŕňa nepretržité kontakty so zhotoviteľmi, neohlásené kontroly, ako aj výjazdové zasadnutia a zasadnutia riadiacich výborov. Útvar projektového riadenia/podporný tím pre granty naďalej pomáhal Komisii pri monitorovaní vykonávania grantových zmlúv/projektov udelených miestnym komunitám na ich rozvoj, MSP a vidieckym podnikom, organizáciám občianskej spoločnosti, školám a organizáciám odborného vzdelávania a prípravy, pričom zároveň podporoval prijímateľov grantov pri uplatňovaní pravidiel EÚ pri realizácii grantových zmlúv vrátane sekundárneho obstarávania.

Okrem toho Komisia vykonáva niekoľko zmlúv v rámci nepriameho spôsobu riadenia. Vykonávajúce subjekty, napríklad Rozvojový program OSN (UNDP), Európska banka pre obnovu a rozvoj EBOR, Britská rada, organizácia pre spoluprácu Severného Írska so zámorskými krajinami (NI-CO) sú hodnotené podľa pilierov a podávajú správy Komisii v súlade s príslušnými rámcovými dohodami. Komisia je úzko zapojená do každodenného monitorovania týchto akcií.

V prípade nástroja TAIEX pravidelné monitorovanie zahŕňa stretnutia projektových riadiacich skupín zameraných na preskúmanie, hodnotenie pokroku a pokračovanie plánovania. Logistika v rámci nástroja TAIEX sa monitoruje prostredníctvom online systému riadenia TAIEX.

4.5. Audit a kontroly

V roku 2017 vykonal Útvar pre vnútorný audit (IAS) audit finančného riadenia služby na podporu štrukturálnych reforiem (SRSS) vrátane finančného riadenia programu pomoci. Cieľ auditu okrem iného zahŕňal primeranosť návrhu a účinnú implementáciu systému vnútornej kontroly finančného riadenia (zákonnosť a riadnosť a účinnosť finančného toku práce). Útvar pre vnútorný audit identifikoval určité nedostatky v prostredí vnútornej kontroly zavedenej v postupoch obstarávania, ktoré sa riešia pomocou vykonávania akčného plánu v nadväznosti na odporúčania Útvaru pre vnútorný audit.

Zaviedli sa tieto nápravné opatrenia: i) pred začatím postupov obstarávania v rámci programu pomoci sa vykoná analýza potrieb na základe nového vzoru určeného na tento účel a na tomto základe sa uskutoční výber postupu verejného obstarávania; ii) súbežne boli vypracované náležité monitorovacie tabuľky na monitorovanie systémov obstarávania od začatia postupu verejného obstarávania až do podpísania zmluvy; a iii) boli vydané aj usmernenia na objasnenie platných pravidiel.

4.6. Hodnotenie

Budúce zavedenie *acquis* si vyžiada významné zlepšenie štatistiky v rámci komunity cyperských Turkov.

V novembri 2018 služba na podporu štrukturálnych reforiem uzatvorila zmluvu na realizáciu prvého monitorovania orientovaného na výsledky s cieľom preskúmať minimálne 16 opatrení z hľadiska ich relevantnosti, efektívnosti, účinnosti a udržateľnosti. Službe na podporu štrukturálnych reforiem uvedený projekt pomôže pri monitorovaní a vykazovaní projektov financovaných EÚ v rámci programu pomoci. Monitorovanie zamerané na výsledky bude zamerané na zmluvy o poskytovaní služieb a programu grantov a bude sa vzťahovať na prebiehajúce aj nedávno uzatvorené zmluvy. Realizácia zmluvy o monitorovaní orientovanom na výsledky bude pokračovať dva roky.

4.7. Informácie, publicita a viditeľnosť

Celkovo sa v roku 2018 uskutočnilo 330 akcií týkajúcich sa zviditeľňovania a komunikácie, pričom veľký počet z nich bol zorganizovaný v spolupráci so zastúpením Európskej komisie na Cypre. Medzi najdôležitejšie udalosti v roku 2018 patrili: prezentácie na tému „Stav Únie a priority v roku 2018“, Festival otvorených dverí, výmena informácií o práci organizácií občianskej spoločnosti v rôznych mestách, semináre o bezpečnosti potravín o tom, ako podpora EÚ posilňuje bezpečnosť potravín, a návštevy čistiarne odpadových vôd financovanej EÚ v mestách Morphou/Güzelyurt študentmi vysokých škôl. Deň Európy sa oslávil veľkolepým podujatím pod širým nebom v Nikózii a dvoma koncertmi vážnej hudby v prírode, na ktorých vystúpil spoločný komorný orchester oboch komunít v mestách Lefka/Lefke a Templos/Zeytinlik a na ktorých sa zúčastnilo viac ako 500 účastníkov.

Konali sa mnohé verejné podujatia týkajúce sa štipendií EÚ pre cyperskú komunitu Turkov, okrem iného aj podujatie pre študentov a absolventov škôl v Nikózii na nadväzovanie kontaktov, ktoré zabezpečili široký dosah. Takisto boli usporiadané slávnosti pri príležitosti dokončenia rôznych projektov kultúrneho dedičstva vrátane kostola Sv. Márie Arménskej, kostola Sv. Márie Karmelskej a ravelínu/zemskej brány. Prostredníctvom podujatia v obci Koutsoventis/Güngör, na ktorom sa ohlásilo začatie prevádzky novodokončeného zariadenia na skladovanie tuhého odpadu (fáza 2), sa zabezpečil rozsiahly dosah podpory EÚ v komunite cyperských Turkov v oblasti nakladania s pevným odpadom. O podpore EÚ v oblasti bezpečnosti cestnej premávky a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sa komunikovalo aj počas rôznych kurzov odbornej prípravy v školách.

Vydané boli dve významné publikácie, konkrétne „2008 – 2018: Desať rokov spolupráce v záujme nášho kultúrneho dedičstva – Technický výbor pre kultúrne dedičstvo na Cypre“ a „Program pomoci pre komunitu cyperských Turkov – vybrané príbehy“.

4.8. Konzultácie s vládou Cyperskej republiky

Uskutočnili sa stretnutia so zástupcami vlády Cyperskej republiky, najmä počas návštevy vrcholných predstaviteľov Komisie na ostrove. Komisia sa aj naďalej spolieha na spoluprácu vlády v oblasti overovania vlastníckych práv a takisto sa pravidelne stretáva so stálym zastúpením v Bruseli.

5. ZÁVERY

Komisia bude aj naďalej poskytovať pomoc v rámci nariadenia o pomoci s cieľom uľahčiť znovuzjednotenie Cypru stimulovaním hospodárskeho rozvoja komunity cyperských Turkov, pričom sa zameria na plnenie šiestich cieľov. V priebehu roka 2018 sa pomoc naďalej zameriavala na oblasti, ktoré sú z hľadiska budúceho súladu s *acquis* zvlášť problematické.

Vzhľadom na obmedzenia kapacít, obmedzené ľudské a finančné zdroje a nedostatočnú pripravenosť na budúce zavedenie *acquis* je dôležité dôkladne zvážiť udržateľnosť projektov. Výsledky pomoci poskytnutej v minulom období a pripravenosť projektov sa budú priebežne zohľadňovať v budúcom plánovaní. Úsilie bude ďalej zamerané na dosiahnutie väčšieho vplyvu v prioritných oblastiach pomocou menšieho počtu akcií, ale v rozsiahlejšom meradle.

Komisia je pripravená poskytnúť podľa potreby zdroje na podporu rokovaní o vyriešení cyperskej otázky vedených pod záštitou OSN, a to aj v rámci programu pomoci.